

УДК 821.09(436)(092)КАФКА:821.09.161.2«19»(092)ЗВИЧАЙНА
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.47.36>

МЕТАФОРА ІЗОЛЬОВАНОЇ ЛЮДИНИ В ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТОЛІТТЯ (НА ПРИКЛАДІ «ПЕРЕВТІЛЕННЯ» Ф. КАФКИ І «ТИ» ОЛЕНИ ЗВИЧАЙНОЇ)

THE METAPHOR OF THE ISOLATED INDIVIDUAL IN TWENTIETH-CENTURY LITERATURE: A COMPARATIVE STUDY OF THE “METAMORPHOSIS” BY FRANZ KAFKA AND “YOU” BY OLENA ZVYCHAINA

Ніколенко О.М.,

orcid.org/0000-0001-7374-7226

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри світової літератури

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

У статті здійснено компаративний аналіз образів Грегора Замзи з новели Франца Кафки «Перевтілення» та Віри Ільченко з повісті Олени Звичайної «Ти» крізь призму проблеми ізоляції особистості в літературі ХХ століття. Попри відмінність художніх систем, жанрової природи творів і соціально-історичних обставин їхнього написання, обидва персонажі репрезентують спільну модель людини, яка поступово втрачає можливість бути почутою, зрозумілою та повноцінно присутньою у людському світі. Доведено, що ізоляція постає не лише як зовнішній стан, а й як форма руйнування особистісної ідентичності.

З'ясовано, що у Франца Кафки відчуження Грегора Замзи зумовлене абсурдним фізичним перевтіленням, яке перетворює його на чужого навіть для найближчих людей. Натомість у повісті Олени Звичайної причиною ізоляції Віри Ільченко стає тоталітарна політична система, що позбавляє людину права на власний голос, свободу вибору та самовизначення. Попри різну природу відчуження, обидва письменники художньо осмислюють спільний процес поступового виключення особистості з простору людських взаємин. Втрата комунікації, самотність, руйнування соціальних зв'язків і мовчання стають універсальними ознаками існування героїв.

Особливу увагу зосереджено на семантиці мовчання як художньої категорії. У новелі Кафки мовлення Грегора втрачає зрозумілість і перестає виконувати комунікативну функцію, тоді як у повісті Олени Звичайної мовчання Віри Ільченко є наслідком політичного насильства, постійного нагляду й атмосфери страху. В обох випадках мовчання набуває символічного значення, позначаючи втрату суб'єктності, людської гідності та права на власне існування.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі компаративного зіставлення образів Грегора Замзи та Віри Ільченко як художніх моделей ізольованої людини в літературі ХХ століття. Такий підхід є особливо актуальним з огляду на те, що творчість Франца Кафки посідає вагомe місце у світовому літературознавстві, тоді як художня спадщина Олени Звичайної й досі залишається малодослідженою. Запропоноване порівняння дає змогу розширити інтерпретаційне поле повісті «Ти», увиразнити універсальність порушених у ній проблем та окреслити нові напрями компаративного вивчення української діаспорної літератури у світовому контексті.

Ключові слова: мовчання, ізоляція особистості, тоталітаризм, відчуження, компаративний аналіз.

This article presents a comparative analysis of the characters Gregor Samsa from Franz Kafka's novella "The Metamorphosis" and Vira Ilchenko from Olena Zvychaina's novella "You" through the lens of the problem of individual isolation in twentieth-century literature. Despite differences in artistic style, genre, and the socio-historical contexts in which the works were created, both characters represent a shared model of an individual who gradually loses the ability to be heard, understood, and fully present within the human community. The study demonstrates that isolation functions not only as an external condition but also as a process of the disintegration of personal identity.

The analysis reveals that, in Kafka's work, Gregor Samsa's alienation is caused by his absurd physical transformation, which renders him a stranger even to those closest to him. In contrast, in Olena Zvychaina's novella, Vira Ilchenko's isolation results from a totalitarian political system that deprives the individual of the right to a personal voice, freedom of choice, and self-determination. Although the nature of alienation differs in each work, both authors artistically depict the gradual exclusion of the individual from the sphere of human relationships. The loss of communication, loneliness, the destruction of social ties, and silence emerge as universal characteristics of the protagonists' existence.

Particular attention is devoted to the semantics of silence as a literary category. In Kafka's novella, Gregor's speech loses its intelligibility and ceases to perform its communicative function, whereas in Olena Zvychaina's "You", Vira Ilchenko's silence is a consequence of political violence, constant surveillance, and an atmosphere of fear. In both cases, silence acquires symbolic significance, representing the loss of subjectivity, human dignity, and the right to one's own existence.

The scholarly novelty of this study lies in its comparative examination of Gregor Samsa and Vira Ilchenko as literary representations of the isolated individual in twentieth-century literature. This approach is particularly relevant because Franz Kafka's works occupy a central place in world literary scholarship, whereas Olena Zvychaina's literary heritage remains insufficiently explored. The proposed comparison broadens the interpretative framework of "You", highlights the universal nature of the issues it addresses, and outlines new directions for comparative research on Ukrainian diaspora literature within the broader context of world literature.

Key words: silence, individual isolation, totalitarianism, alienation, comparative analysis.

Постановка проблеми. Відчуження, самотність, ізоляція та мовчання у літературі ХХ століття набувають не лише психологічного, а й філософського змісту, перетворюючись на ознаки існування особистості в кризовому світі. Особливо виразно ця проблема розкривається в образах Грегора Замзи з новели Франца Кафки «Перевтілення» та Віри Ільченко з повісті Олени Звичайної «Ти». Попри відмінність художніх систем і різну природу конфлікту, обидва персонажі проходять шлях поступового виключення із соціального простору, втрачаючи право на голос, взаєморозуміння та людську гідність. Компаративне осмислення цих образів досі не було предметом окремого наукового дослідження, що зумовлює актуальність запропонованої теми та відкриває нові можливості для інтерпретації повісті Олени Звичайної в контексті світового літературного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Франца Кафки вже тривалий час перебуває в центрі уваги світового літературознавства. Дослідники розглядають його художній доробок у контексті модернізму, екзистенціалізму, філософії абсурду, проблем відчуження, самотності та кризи людської особистості. В українському літературознавстві вагомий внесок у вивчення творчості письменника зробили Д. Затонський, Є. Волощук, М. Моклиця та інші науковці, які досліджували особливості художнього світу Кафки, природу його символізму й екзистенційної проблематики. Окрему увагу привертають сучасні праці, присвячені аналізу концепту самотності в новелі «Перевтілення», де ізоляція Грегора Замзи осмислюється як універсальна модель відчуження людини від світу та самої себе.

Натомість творча спадщина Олени Звичайної досі залишається малодослідженою. Попри поступове зростання наукового інтересу до письменниці, її художній доробок лише починає входити до сучасного літературознавчого дискурсу. Окремі аспекти творчості Олени Звичайної висвітлено у працях Світлани Ленської, Марини Кушнерьової, Світлани Журби, Валентини Кузь, Віти Кривчун, проте повість «Ти» лише нещодавно стала предметом спеціальних досліджень, у яких розглянуто образ Віри Ільченко як художнє втілення трагедії людини в умовах сталінського тоталітаризму.

Водночас компаративне зіставлення образів Грегора Замзи та Віри Ільченко в аспекті художнього моделювання ізолюваної особистості досі не було предметом окремого наукового дослідження.

Саме ця обставина визначає наукову новизну й актуальність запропонованої статті.

Постановка завдання – здійснити компаративний аналіз образів Грегора Замзи з новели Франца Кафки «Перевтілення» та Віри Ільченко з повісті Олени Звичайної «Ти», з'ясувати спільні й відмінні механізми художнього моделювання ізоляції особистості, простежити особливості руйнування людської ідентичності, відчуження від суспільства та родини, а також визначити роль мовчання як метафори втрати голосу, суб'єктності й права людини на власне існування.

Виклад основного матеріалу. Література ХХ століття створила чимало образів людини, яка поступово втрачає не лише свободу чи можливість діяти, а передусім право бути почутою. Голос у цьому контексті постає не просто засобом комунікації, а однією з головних ознак людського існування. Мовчання, своєю чергою, набуває символічного значення, перетворюючись на метафору відчуження, внутрішньої самотності та викреслення особистості з людського світу. Саме крізь таку оптику особливого значення набувають образи Грегора Замзи з новели Франца Кафки «Перевтілення» та Віри Ільченко з повісті Олени Звичайної «Ти», які, попри належність до різних літературних традицій, репрезентують споріднений тип героя ХХ століття – людини, позбавленої можливості бути почутою.

На перший погляд, Франца Кафку та Олену Звичайну майже неможливо поставити поруч. Їх розділяють різні художні системи, історичний досвід, культурне середовище та способи моделювання дійсності. Франц Кафка – один із найяскравіших представників європейського модернізму, творчість якого стала підґрунтям літератури абсурду та екзистенційного осмислення людського буття. Художній світ письменника ґрунтується на «внутрішній автобіографії – особистому духовному досвіді» [1, с. 72], а також на принципі умовності: фантастичне не віддаляє читача від реальності, а, навпаки, оголює її найглибші суперечності. Абсурдна ситуація фізичного перевтілення Грегора Замзи стає засобом дослідження відчуження, самотності та безсилля людини перед незрозумілим і байдужим світом.

Олена Звичайна належить до тих українських письменників еміграції, чия творчість виросла з особистого досвіду пережитого тоталітаризму. У сучасному літературознавстві справедливо наголошують, що «Олена Звичайна – потужний голос української діаспори» [3, с. 13]. Водночас науковці підкреслюють, що «її літературна спадщина є цінним історичним свідченням епохи, яке

дає змогу краще осмислити глибину страждань, яких зазнав український народ у XX столітті» [4, с. 232]. Саме тому Світлана Ленська закликає до того, що «творчість письменниці заслуговує на детальне вивчення» [5, с. 38], адже вона відкриває перед нами правдиві сторінки нашої історії. Проза Олени Звичайної позбавлена умовності кафківського типу й спирається на документальну достовірність історичних подій, власні спостереження та пам'ять про злочини радянської системи. Повість «Ти» є не лише художнім твором, а й своєрідним літописом епохи, у якому трагедія окремої людини віддзеркалює трагедію цілого покоління української інтелігенції, зламаного репресивною машиною тоталітарної держави.

Попри принципово різні художні моделі осмислення дійсності, Франц Кафка й Олена Звичайна приходять до близького розуміння людської трагедії. Якщо Кафка розкриває процес втрати особистості через художню умовність і фантастичне перевтілення, то Олена Звичайна – через документально достовірне відтворення тоталітарної реальності. Проте в обох творах результат спільний: людина поступово втрачає можливість бути почутою, позбавляється свободи, людської гідності, права на власний голос і зрештою опиняється викресленою з простору людських взаємин. Саме тому образи Грегора Замзи та Віри Ільченко доцільно розглядати не лише як героїв різних художніх світів, а як універсальні моделі ізольованої людини XX століття.

Ізоляція не виникає раптово. Спочатку руйнується звичний зв'язок між особистістю та навколишнім світом, зникає відчуття захищеності, а згодом людина втрачає можливість бути почутою. Саме цей момент стає відправною точкою внутрішнього мовчання, яке визначає подальшу долю як Грегора Замзи, так і Віри Ільченко.

У новелі Франца Кафки ізоляція постає миттєво: «Одного ранку, прокинувшись від неспокійного сну, Грегор Замза побачив, що він обернувся на страхітливую комаху» [1, с. 74]. Фантастична ситуація не потребує докладних пояснень, адже для письменника фізичне перевтілення є не самоціллю, а художнім прийомом, який дає змогу максимально оголити екзистенційну самотність людини. Змінившись зовні, герой майже не змінюється внутрішньо: він продовжує думати про родину, турбується про роботу, намагається виконувати свої обов'язки та прагне пояснити близьким, що з ним сталося. Проте саме від цієї миті світ перестає сприймати його як людину. Його голос уже не виконує своєї головної функції – бути почутим. Для родини він більше не співроз-

мовник, а істота, присутність якої викликає страх, відразу й бажання ізолювати її від інших.

Шлях Віри Ільченко розпочинається інакше. У повісті Олени Звичайної немає фантастичного перевтілення, адже джерелом трагедії стає сама історична реальність. Уже перші сторінки твору позначені смертю матері – єдиної людини, яка була для Віри духовною опорою. Залишившись сиротою, молода дівчина змушена самотійно входити в нову радянську дійсність, де кожен її крок поступово потрапляє під контроль системи. Робота у Малюги, постійне втручання у приватне життя, загроза втрати житла, приховане стеження, підозри щодо її походження, перехоплення листів, контроль над колом спілкування – усе це формує навколо героїні простір непомітної, але постійної ізоляції. На відміну від Грегора Замзи, Віра зовні залишається тією самою людиною, однак тоталітарна система поступово позбавляє її можливості бути вільною особистістю. Вона ще може говорити, але дедалі частіше змушена мовчати, бо «... за правду б'ють!» [2, с. 460].

Отже, початок ізоляції в обох творах пов'язаний із моментом радикальної зміни звичного світу. Грегор Замза прокидається вже комахою, тоді як Віра Ільченко ніби прокидається в реальності, де людська гідність, свобода вибору та право на власний голос поступово втрачають свою цінність. У новелі Франца Кафки змінюється сам герой, тоді як навколишній світ зовні залишається тим самим. У повісті Олени Звичайної, навпаки, незмінною залишається сама Віра Ільченко, однак докорінно змінюється світ навколо неї, перетворюючись на простір тотального контролю, підозри й страху. Саме тому, якщо Грегор Замза стає чужим для світу через власне перевтілення, то Віра Ільченко – через перевтілення самого світу.

Із цього моменту мовчання перестає бути лише відсутністю слів. Воно перетворюється на художню категорію, що відображає руйнування зв'язку між особистістю та суспільством. Голос ще існує, однак він уже не здатний долати прірву нерозуміння. Наступним етапом ізоляції стає не лише фізичне чи соціальне відокремлення героя, а поступова втрата можливості бути почутим.

Одним із найтрагічніших проявів ізоляції є момент, коли людина ще здатна говорити, проте її слова вже не досягають іншого. Голос перестає виконувати свою головну функцію – бути засобом взаєморозуміння, а мовлення втрачає свого адресата. Саме тому мовчання в обох творах постає не як проста відсутність слів, а як нездатність бути почутим. У цьому полягає одна з найглибших

точок перетину художніх світів Франца Кафки та Олени Звичайної.

Після перевтілення Грегор Замза не втрачає здатності мислити. Його внутрішній світ залишається людським: він хвилюється за батьків, згадує про роботу, намагається пояснити близьким причину своєї дивної поведінки. Проте між ним і світом виникає нездоланна комунікативна прірва. Його слова більше не сприймаються як людська мова, а перетворюються на незрозумілі звуки. Найбільша трагедія героя полягає не лише у фізичному перевтіленні, а в тому, що він більше не може вступити в діалог із людьми. Втративши можливість бути зрозумілим, Грегор фактично втрачає і власну соціальну присутність.

Ізоляція Віри Ільченко має іншу природу. Її голос ніхто не відбирає фізично, однак тоталітарна система поступово привчає людину до внутрішнього мовчання. Віра ще може висловлювати свої думки, проте дедалі частіше змушена зважувати кожне слово, приховувати власні переконання, не довіряти навіть найближчому оточенню. Атмосфера постійного нагляду, страху та підозри руйнує природну потребу людини відкрито говорити правду. У такій реальності мовчання стає не добровільним вибором, а способом виживання.

Отже, Грегор говорить, але його вже нечують, Віра мовчить, хоча її голос ще існує. У першому випадку мовлення втрачає здатність бути зрозумілим через фізичне перевтілення героя, у другому – мовчання стає єдиною можливістю зберегти себе в умовах тоталітарного тиску. Саме ця антитеза найвиразніше розкриває природу «голосу мовчання»: голос перестає бути діалогом, а мовчання стає ознакою людської ізоляції.

Втрата голосу неминує змінює простір існування людини. Якщо спочатку ізоляція виникає як внутрішній стан, то згодом вона набуває матеріального виміру, окреслюючи межі світу, за які герой уже не може вийти. Саме тому художній простір у новелі Франца Кафки та повісті Олени Звичайної перестає бути лише тлом подій. Він перетворюється на активний засіб розкриття людської трагедії.

Для Грегора Замзи таким простором стає його кімната. Після перевтілення вона вже не є місцем домашнього затишку, а поступово перетворюється на замкнений світ, який дедалі більше нагадує в'язницю. Кожна спроба героя залишити кімнату завершується ще більшим відчуженням і покаранням, а сам простір невпинно звужується разом із його людською присутністю. Зрештою кімната перестає бути оселею – вона стає межею

між світом людей і світом того, кого вже перестали вважати людиною.

Простір Віри Ільченко має іншу природу. Її не замикають у чотирьох стінах, однак увесь Київ поступово перетворюється для неї на простір прихованого контролю. Робота, квартира, навчання, коло знайомих, листування, навіть випадкові зустрічі – усе опиняється під пильним наглядом репресивної системи. На відміну від кафківської кімнати, тоталітарний Київ не має видимих стін, проте саме ця невидимість робить його ще страшнішим. Людина не знає, де закінчується її особистий простір і починається простір державного контролю.

Франц Кафка й Олена Звичайна по-різному моделюють простір ізоляції, однак приходять до спільного художнього висновку. У Кафки людина опиняється ув'язненою в одній кімнаті, тоді як в Олени Звичайної сама реальність перетворюється на велику кімнату без виходу. У першому випадку простір звужується фізично, у другому – психологічно та соціально. Проте і кімната Грегора Замзи, і тоталітарний Київ Віри Ільченко виконують однакову функцію: позбавляють людину свободи, поступово відокремлюючи її від людського світу.

Кінцевою точкою ізоляції стає поступова втрата людиною свого місця у світі. Якщо спочатку герой перестає бути почутим, згодом втрачає власний простір, то зрештою перестає сприйматися як особистість. Саме цей процес художньо моделюють Франц Кафка та Олена Звичайна, демонструючи різні шляхи до одного трагічного результату – викреслення людини зі світу людей.

У новелі «Перевтілення» Грегор Замза дедалі більше перестає бути членом власної родини. Його присутність уже не викликає співчуття, а сприймається як тягар, від якого необхідно позбутися. Родина поступово звикає до думки, що перед нею вже не людина, а істота, існування якої лише порушує звичний порядок життя. Символічно, що після смерті Грегора життя його близьких не зупиняється – навпаки «...родина обговорювала свої надії на майбутнє» [1, с. 101]. Отже, фізична смерть героя лише завершує той процес викреслення, який розпочався значно раніше – у момент, коли він утратив можливість бути почутим, зрозумілим і визнаним людиною.

Трагедія Віри Ільченко розгортається в іншій художній площині, проте приводить до такого самого фіналу. На відміну від Грегора Замзи, її ізоляцію спричиняє не фантастичне перевтілення, а тоталітарна система, яка послідовно руйнує людську особистість. Втрата матері, постій-

ний нагляд, атмосфера страху, зрада найближчих людей, руйнування довіри та свободи вибору віддаляють Віру від звичного людського світу. Кульмінацією цього процесу стає її арешт. У суспільно-історичних реаліях, відтворених Оленою Звичайною, арешт означає не лише фізичне ув'язнення, а фактичний вирок людині, яка опинилася під владою репресивної системи. Навіть Іван Семенович Малюга, попри своє бажання допомогти, виявляється безсилим перед механізмом тоталітарної держави: «Він "натискав на всі колишні педалі" проте врятувати Віру не зміг» [2, с. 576]. Так само, як смерть Грегора Замзи завершує його викреслення зі світу людей, арешт Віри Ільченко стає завершальним етапом її знищення як вільної особистості й передвіщає неминучу фізичну загибель.

Отже, Франц Кафка та Олена Звичайна по-різному моделюють фінал людської трагедії, однак приходять до спільного висновку: суспільство або система не залишають місця тому, кого вже перестали сприймати як людину. Якщо Грегор Замза гине як комаха, то Віра Ільченко зникає в лабіринтах тоталітарної репресивної машини: «І повезли її до Сибіру спокутувати свої "привини" перед батьківщиною соціалізму» [2, с. 577]. В обох випадках фінал є не початком, а завершенням тривалого процесу викреслення особистості зі світу людей.

Саме в цьому полягає принципова спільність двох художніх моделей. Франц Кафка показує, як людину викреслює родина, що більше не визнає її своєю. Олена Звичайна демонструє інший механізм: людину викреслює тоталітарна держава, яка поступово руйнує її особистість і позбавляє права залишатися собою. В одному випадку ізоляція завершується фізичним зникненням героя, в іншому – арештом, який у логіці репресивної доби означає початок майже неминучого фізичного знищення. Проте в обох творах людина перестає бути повноправним учасником людського життя ще до фінальної катастрофи.

Саме тому образи Грегора Замзи та Віри Ільченко виходять далеко за межі конкретних літературних творів. Вони стають універсальними символами людини ХХ століття, яка може бути позбавлена не лише свободи чи голосу, а й самого права залишатися людиною. У цьому полягає головний зміст метафори «голосу мовчання»: мовчання постає не відсутністю слів, а останньою ознакою людини, яку світ уже перестав чути й визнавати.

Висновки. Проведений компаративний аналіз образів Грегора Замзи з новели Франца Кафки «Перевтілення» та Віри Ільченко з повісті Олени Звичайної «Ти» засвідчив, що попри належність творів до різних літературних традицій, художніх систем і культурно-історичних контекстів, обидва письменники створили універсальну модель людини, яка поступово втрачає своє місце у світі. У Кафки цей процес реалізується через фантастичне перевтілення героя, тоді як у Звичайної – через руйнівний вплив тоталітарної системи на людську особистість. Різні художні шляхи приводять до спільного результату: руйнування людської ідентичності, втрати свободи, відчуження від суспільства та поступового викреслення людини з простору людських взаємин.

У ході дослідження встановлено, що ізоляція в обох творах розгортається як послідовний процес. Спочатку герой утрачає можливість бути почутим, згодом – власний життєвий простір, а зрештою – право залишатися повноправною частиною людського світу. Саме тому мовчання у творах Франца Кафки та Олени Звичайної набуває значно ширшого змісту, ніж відсутність мовлення. Воно стає художнім вираженням руйнування комунікації між людиною та світом, символом втрати людської гідності, свободи вибору й можливості залишатися собою.

Компаративне зіставлення дало змогу простежити принципову відмінність художніх моделей ізоляції. Якщо Грегор Замза стає чужим для світу через власне фізичне перевтілення, то Віра Ільченко – через докорінне перевтілення самого суспільства, у якому тоталітарна система поступово знищує людську індивідуальність. У цьому виявляється одна з головних особливостей творчого мислення обох письменників: Франц Кафка через художню умовність моделює універсальну екзистенційну трагедію людини, тоді як Олена Звичайна на документально достовірному матеріалі показує її історичне втілення в умовах радянського тоталітаризму.

Метафора «голосу мовчання» є ключем до розуміння обох творів. Вона означає не відсутність голосу, а втрату можливості бути почутим і визнаним як людина. Саме тому образи Грегора Замзи та Віри Ільченко виходять за межі конкретних художніх текстів і постають універсальними символами людини ХХ століття, яка бореться не лише за свободу слова чи право на власну думку, а насамперед – за право залишатися людиною навіть тоді, коли світ уже перестав її чути.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волощук Є. Світова література : хрестоматія-посібник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ, 2011. 512 с.
2. Звичайна О. Ти: повість із життя українців у золотоверхому Києві в 1927–29 роках. Мюнхен, 1982. 579 с.
3. Кривчун В. Рецептивна інтерпретація роману Валер'яна Підмогильного «Місто» у повісті Олени Звичайної «Ти». *Академічні студії. Серія: Гуманітарні науки*. 2025. Вип. 2. С. 12–20.
4. Кривчун В. Трагічна доля Віри Ільченко – обличчя епохи тоталітарного режиму 1927–1929 років (на матеріалі повісті «Ти» Олени Звичайної). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 86, т. 2. С. 231–238.
5. Ленська С. Антитоталітарний дискурс у малій прозі Олени Звичайної. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2015. Вип. 13. С. 37–45.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 14.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 31.07.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.08.2026